

BLAD

Publieksverslag Natuurmuseum Brabant 2025

natuur
museum
brabant

*‘Samen zetten
we ons in voor
de natuur’*

Volg ons online:

Duik mee in 2025

In 2025 vierden we ons 90-jarig bestaan: opnieuw een mijlpaal voor het oudste museum van Tilburg. Kijkend naar de foto van de openingsdag, op 30 juli 1935, met conservator Liernur, burgemeester Vonk-de Both en een fraaie selectie hoge heren in jacquet, denk ik: als ze eens zouden weten! Dat het kleine natuurhistorische museum, dat dat jaar 575 bezoekers trok, nog steeds bestaat, tot de top van de musea in Brabant behoort, jaarlijks meer dan 100 duizend bezoekers trekt en natuurwetenschappelijke kennis verspreidt tot ver buiten de stadsgrenzen. Ik vermoed dat ze er ontzettend trots op zouden zijn. Op het museum en op de medewerkers en vrijwilligers. Ik ben dat in ieder geval.

Het afgelopen jaar kende, net als de voorgaande negenentachtig jaar, zowel 'ups' als 'downs'. Twee nieuwe tijdelijke tentoonstellingen, nieuw educatief aanbod voor in het museum als op locatie, en enkele bijzondere collectieaanwinsten behoorden zonder meer tot de hoogtepunten. Een deel van de nieuwe programma's bereikt ook nieuwe doelgroepen, binnen het onderwijs en daarbuiten: een verdere verwezenlijking van onze visie dat natuurwetenschap er is voor iedereen. 2025 was bovendien het eerste jaar van ons nieuwe meerjarige beleidsplan, waarin de ambities en doelen tot en met 2028 zijn uitgewerkt, met een vooruitblik richting 2035. De eerste concrete stappen om die plannen te verwezenlijken zijn in het afgelopen jaar gezet. Tegelijkertijd hadden we ook in 2025 nog te maken met de uitloop van de verduurzamingswerkzaamheden van de gemeente, die het hele jaar doorgingen. Een gevolg daarvan was de sluiting van de Koetshuisvleugel voor bezoekers tussen medio augustus en medio december. "Nee, sorry" moeten verkopen aan de duizenden bezoekers die de mammoet uit *IJstijd!* wilden bekijken of met verwondering

onder de potvis wilden staan, maakte die periode extra zwaar, met name voor Gastservice. Gelukkig gingen de zalen vlak voor de kerstvakantie weer open en is er zicht op oplevering van het project in 2026. Daarna is het museum, wat duurzaamheid en binnenklimaat betreft, klaar voor de komende jaren.

Het museum is naast een bezoekersbestemming, onderzoeksinstituut en hoeder van een unieke en belangrijke collectie natuurhistorisch erfgoed, ook een culturele ondernemer. Cultureel ondernemerschap blijft cruciaal, nu en in de toekomst, om onze ambities waar te maken en onze rol verder te verankeren. We zoeken actief bedrijven en maatschappelijke partners die onze waarden delen, om samen met hen te werken aan onze missie. We staan ook altijd open voor nieuwe initiatieven. Tegelijkertijd blijft de steun van de gemeente een noodzakelijk fundament. We waarderen onze relatie met de gemeente Tilburg zeer.

Veranderen, doorontwikkelen en groeien zijn constanten in de natuur en in het museum. Wat er verder allemaal gebeurde in 2025, lees je in dit Publieksverslag. Van nieuwe gezichten in de Raad van Toezicht tot onderzoek naar historische schelpen en alles daartussenin. Als wetenschapsmuseum en hotspot voor natuur- en duurzaamheidseducatie in Noord-Brabant hebben we in 2025 onze strategische koers met succes voortgezet, in het museum en daarbuiten, met als doel zoveel mogelijk mensen te doordringen van het belang van de natuur en van het nemen van actie om haar te beschermen.

Dr. Fiona Zachariasse
Directeur-Bestuurder

Inhoud

6 'Een museum staat nooit stil'

12 Vrienden van het museum

13 Feiten & cijfers

14 Sinds 1935 voor de natuur

19 Verwonderkisten

22 Een dag achter de schermen

24 Natuureducatie onder de loep

26 Aanbod voor professionals

28 Een bomvolle
museumagenda

30 'Het werk aan de
collectie is nooit af'

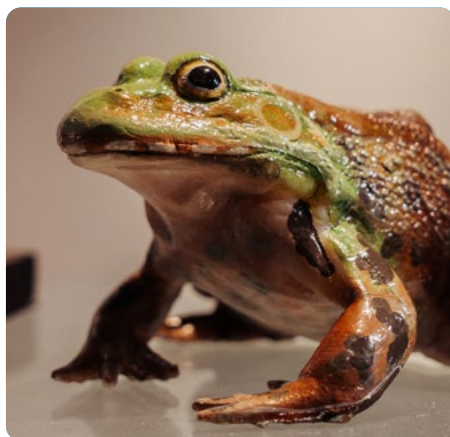
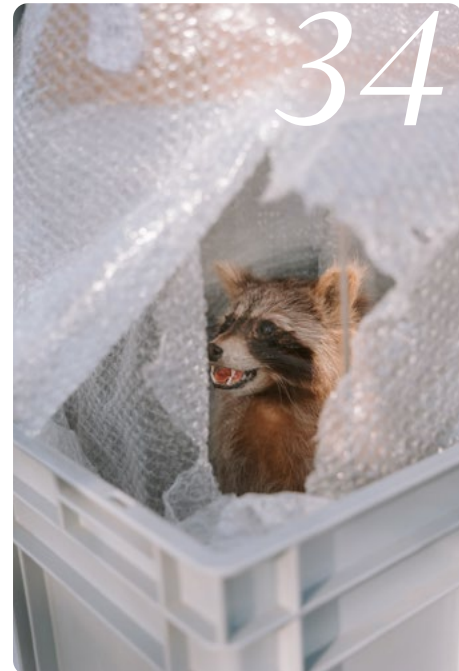
34 Succesvol door
cultureel
ondernemerschap

35 Raad van Toezicht in
ontwikkeling

37 Marie de Brimeu: de
botaniste van Brabant

38 Bezoekers hebben
het laatste woord

40 Bijlagen

Wist je dat...

De meerkikker de grootste kikkersoort van Europa is? Deze is tussen de 12 en 14 centimeter lang met grote ronde ogen, een brede afgeronde kop en een lichtgroene lengtestreep die over het hele lijf loopt.

*‘Een
museum
staat
nooit
stil’*

Muskoxen
Musk-ox

Het was een druk jaar met wisselende exposities, een pop-uptentoonstelling én gesloten zalen door een noodzakelijke verduurzamingsoperatie. Kortom: Natuurmuseum Brabant is altijd in beweging.

Half december was het zover dat het koetshuis eindelijk weer open kon, en geliefde tentoonstellingen als *IJstijd!* en *Potvis* opnieuw te zien waren. Ze keerden terug na een ingrijpende verduurzamingsoperatie die het hele museum heeft geraakt. Ook was het een jaar van nieuwe tentoonstellingen, zoals *Onderhuids*, *Wetenschap verbeeld* en *Comedy Wildlife Awards 2025*, deze laatste laat opnieuw zien hoe humor kan bijdragen aan natuurbehoud en -bescherming.

Geheimen van de preparateur

Natuurmuseum Brabant laat uiteraard de natuur zien, maar met de tentoonstelling *Onderhuids* krijgen bezoekers een blik achter de schermen. Op de tweede etage opende in mei 2025 een pop-up tentoonstelling over het werk van de preparateur. Een geliefd onderwerp, want de vraag 'hoe zetten jullie dit eigenlijk op' wordt vaak gesteld aan onze museumdocenten.

'Je ziet meteen waarom vakmanschap telt'

In *Onderhuids* ontdekken bezoekers dat prepareren een ambacht is waarin biologie, techniek en geduld samenkomen. Bezoekers lopen langs het prepareerproces van een sperwer: van ontleding en huidbehandeling tot het maken van een lichaam en het bepalen van de uiteindelijke houding. Ook het opzetten van een skelet en een vlinder komen voorbij, stuk voor stuk precisiewerk. Op de werkbank van de preparateur liggen tangetjes, spelden, scalpels en kwasten die daarbij nodig zijn.

Alle objecten worden met zorg opgezet, maar er zijn ook minder geslaagde voorbeelden. Midden in de zaal staan drie dieren met te grote ogen, verkeerd vulmateriaal

of onnatuurlijke houdingen. "Je ziet meteen waarom vakmanschap telt", zegt Anke Jongen, manager Presentatie, Educatie en Collectie. "Vroeger beschikten preparateurs niet over alle kennis die we nu hebben, of ze hadden het dier dat ze moesten opzetten nooit levend gezien. Daardoor ontstonden soms 'foute' exemplaren, die laten zien hoe men toen werkte en welke uitdagingen daarbij speelden. Maar ook tegenwoordig kan er nog wel eens iets misgaan, denk aan verkeerd gekozen ogen of lijm die anders opdroogt dan verwacht."

Wisselende tentoonstellingen

In het afgelopen jaar keerden ook twee tentoonstellingen terug. De serie *Van Potlood tot Pixel* is een gevestigde waarde in Natuurmuseum Brabant. Onder de titel *Wetenschap verbeeld* kreeg afstudeerwerk van studenten van de masteropleiding Scientific Illustration van Zuyd Hogeschool en Maastricht University een podium in de grote wisselzaal op de eerste etage.

Anke: "De tentoonstelling laat zien hoe belangrijk wetenschappelijke illustraties zijn voor de wetenschap en voor educatie. De studenten visualiseren biologische, medische en

klinische onderwerpen die onmogelijk in een foto te vangen zijn. Denk aan illustraties over de ecologie van de Waddenzee, niertransplantaties, robotica en celstructuren." Het werk van de studenten zal terug te vinden zijn in medische folders, wetenschappelijke publicaties en educatief materiaal. Voor bezoekers die zelf de potloden wilden oppakken, organiseerde het museum twee tekenworkshops.

Als opvolger van *Wetenschap verbeeld* opende in november de fototentoonstelling *Comedy Wildlife Awards 2025*. De veertig foto's brachten opnieuw een brede glimlach op het gezicht van de bezoekers. Natuurmuseum Brabant haalde de internationale fotowedstrijd 8 jaar geleden exclusief naar Nederland. Dit jaar met wel een heel bijzondere foto.

"Een hoogtepunt vind ik zelf de flamingofoto van Miles Astray, waarop een flamingo zijn kop in de veren steekt", vertelt Anke. "Deze foto won de publieksprijs in de categorie AI in een andere fotowedstijd, terwijl het een echte foto is." Er zijn ook werken te zien van een 'vapende' eend en een groep schaterende leeuwinnen.

Comedy Wildlife Awards 2025 houdt bezoekers een lachspiegel voor en is tegelijkertijd een oproep tot natuurbescherming. De fotowedstrijd werd in 2015 opgericht door

natuurfotografen Tom Sullam en Paul Joynson-Hicks om met humor aandacht te vragen voor natuurbehoud. Anke: "Zonder met het vingertje te wijzen is de boodschap duidelijk: de natuur is prachtig en laten we er samen zuinig op zijn." Bezoekers kunnen bovendien een foto kopen om thuis op te hangen; de opbrengst gaat naar het Whitley Fund for Nature, dat wereldwijd projecten voor natuurbehoud financiert.

Terugkeer van de mammoet

Naast de aandacht voor tentoonstellingen was er in 2025 opnieuw volop aandacht voor het gebouw: een rijksmonument uit 1880. Al enkele jaren werkt Gemeente Tilburg als eigenaar van het pand aan een grootschalige verduurzamingsoperatie. Voor het installeren van nieuwe luchtbehandelingsinstallaties, het

vernieuwen van de lichtstraat en het isoleren van ramen moest het koetshuis vorig jaar noodgedwongen sluiten. "Daardoor viel een aanzienlijk aantal vierkante meters museumoppervlak weg", zegt Janneke Bos, manager Bedrijfsvoering en Financiën, en vanuit het museum betrokken bij de werkzaamheden.

'Wat pijn deed, is dat we bezoekers moesten teleurstellen'

Ze zucht. "Als museum in een monumentaal gebouw weet je dat onderhoud noodzakelijk is. Wat pijn deed, is dat we bezoekers in die periode moesten teleurstellen. *IJstijd!* en *Potvis* zijn publieksfavorieten, en ze waren niet toegankelijk. Je wilt niet weten hoeveel telefoontjes en berichten we kregen met de vraag: 'Is de mammoet alweer te zien?' Het is frustrerend als je door bouwvertragingen steeds 'nee' moet verkopen." Ook de

Museumwinkel moest sluiten, juist in een tijd waarin culturele instellingen worden gestimuleerd om extra publieksinkomsten te genereren.

Met de afronding van de zichtbare werkzaamheden gingen half december de twee gesloten zalen opnieuw open. *IJstijd!* is visueel een van de meest imposante tentoonstellingen, met een 6 meter lange wolharige mammoet. Bezoekers worden 12 duizend jaar terug in de tijd geworpen, ontmoeten Neanderthaler Noezal in zijn grot en staan oog in oog met dieren als wolharige neushoorns en een sabeltandkat.

"Ik ben onder de indruk van hoe onze technische dienst, samen met de collega's van collectiebeheer, deze verduurzaming en heropening heeft opgepakt", zegt Janneke trots. "Alle objecten zijn zorgvuldig ingepakt om schade te voorkomen. Podia moesten worden afgebroken en daarna weer opgebouwd."

Het grootste object uit de collectie is nu ook weer van alle kanten te bekijken: het 15 meter lange skelet van een mannetjespotvis. Anke: "Een detail dat bezoekers blijft fascineren zijn de botten van de borstsvinnen, die opvallend veel op menselijke handen lijken. Een evolutionaire verwijzing naar het feit dat mensen en walvissen beide zoogdieren zijn." Daarnaast zijn ook een volwassen grijze zeehond en een tuimelaar opnieuw te zien. **M**

BEZOEK NU

IJstijd!

natuur
museum
brabant

Wist je dat...

Alle tentoonstellingen binnenshuis worden ontwikkeld? We hebben collega's met wetenschappelijke kennis, collectiekennis, educatieve expertise, grafisch ontwerp, ruimtelijk inzicht en marketingvaardigheden. Alleen voor zeer specialistische onderdelen, zoals visuele animaties, interactives en tentoonstellingsbouw, wordt extern vakmanschap ingeschakeld.

Vrienden van het museum

Natuurmuseum Brabant wil zoveel mogelijk mensen laten ervaren hoe indrukwekkend de natuur is. Sinds vorig jaar spelen de Vrienden van het museum daarin een grotere rol. Dankzij hun steun worden nieuwe tentoonstellingen, collectieaankopen en unieke projecten mogelijk gemaakt.

In 2025 vroeg het museum bezoekers via een enquête of zij ons wilden steunen als donateur of Vriend. De reacties waren veelzeggend: de bereidheid om te geven is groot, maar veel bezoekers wisten niet dat het überhaupt kon. Met extern advies werd daarom een vernieuwd Vriendenprogramma ontwikkeld dat aansluit bij de bezoekers van nu.

Met dit vernieuwde programma wil het museum donateurs op een positieve, duurzame manier aan zich binden. En het mooie is dat vrienden altijd een streepje voor hebben. Vrienden krijgen als eerste nieuws over nieuwe tentoonstellingen, zijn onbeperkt welkom en worden uitgenodigd voor de jaarlijkse Vriendendag.

Vanaf € 45

Het Vriendenprogramma kent verschillende niveaus. Van de Grondeekhoorn-vriend (vanaf € 45 per jaar) tot de exclusieve Brimeu-kring (vanaf € 5.000 per jaar), elk met eigen voordelen. Ook kunnen donateurs een fonds op naam oprichten dat structureel bijdraagt aan de toekomst van het museum. Voor iedere Vriend is er een passende vorm van steun.

Meer informatie

013-53 53 935

vriend@natuurmuseumbrabant.nl

natuurmuseumbrabant.nl/steun

Steun met belastingvoordeel

Natuurmuseum Brabant is door de Belastingdienst aangemerkt als culturele ANBI. Daardoor zijn giften fiscaal aftrekbaar. Het museum betaalt bovendien geen schenk- en erfbelasting over donaties. Zo komt iedere euro rechtstreeks ten goede aan ons werk.

& FEITEN CIJFERS

100.307

Met **100.307** bezoekers is het altijd gezellig druk.

19.554

Onze bezoekers zijn echte koffieliefhebbers: er werden **19.554 koppen** koffie geschonken.

19.210

We hebben **19.210** leerlingen bereikt met onze educatieve programma's.

7.428

Thee werd **7.428** keer besteld.

700.000+

Met **700.000+ objecten** zijn we het grootste natuurmuseum van Zuid-Nederland.

983

Scholen komen naar het museum en we gaan naar hen toe. In 2025 werd **983x educatieve materialen** uitgeleend aan scholen en zorginstellingen.

90%

Ruim **90 procent** van de collectie staat achter de schermen, gelukkig blijft er genoeg te zien.

4,5 *****

Bezoekers beoordelen ons met **4,5 sterren** op Google Reviews en **4,3 bollen** op Tripadvisor.

15 meter

In het koetshuis hangt een **15 meter** lange potvis, het kleinste object dat je met het blote oog kan zien is een zandkorrel.

94

Dit alles is mogelijk dankzij de inzet van **94 medewerkers en vrijwilligers**.

42%

Cultureel ondernemerschap zit in ons DNA. **42 procent** van de totale inkomsten komt uit entreegelden, horeca, winkelverkoop en verhuur.

Sinds 1935 voor de natuur

Natuurmuseum Brabant bestond in 2025 precies 90 jaar. Wat op 30 juli 1935 begon met een tentoonstelling over paddenstoelen, vlinders en bijen, en een begroting van 18 gulden voor een 'feestelijk onthaal' groeide uit tot het grootste natuurmuseum van Zuid-Nederland.

Gratis toegang voor 90-jarigen

Het jubileumjaar werd gevierd met foto's en verhalen via social media, de nieuwsbrief en de website. En wie jarig is trakteert: alle bezoekers die in 1935 of eerder geboren waren, mochten het museum gratis bezoeken.

Het Natuurhistorisch Museum Tilburg

Wie het huidige Natuurmuseum Brabant binnenloopt, ervaart een plek waar je de natuur niet alleen ziet, maar ook aanraakt, onderzoekt en be vraagt. Bezoekers kruipen in de huid van een onderzoeker in de *OO - zone* en *Zoek het zelf uit!*, jonge kinderen ontdekken de natuur in *BOS*. Hoewel de collectie met 700 duizend objecten traditioneel natuurhistorisch is, met fossielen, skeletten en opgezette dieren, is de presentatie allesbehalve klassiek. We doen het hier altijd nét anders, en dat al vanaf het begin.

In 1935 opende het Natuurhistorisch Museum Tilburg, zoals het toen heette, zijn deuren in de voormalige

intendantswoning van Koning Willem II aan de Paleisstraat. Niemand vermoedde dat dit initiatief van Tilburgse notabelen en de Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij (nu Arcadis) zou uitgroeien tot het huidige wetenschapsmuseum. Daarmee is het museum ook het eerste en oudste museum van Tilburg.

In de jaren dertig en veertig werd het museum gevormd door bevolgen vrijwilligers van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (KNNV). Zij bouwden in de herfst diorama's met vers geplukte paddenstoelen die slechts vijf dagen houdbaar waren. Het publiek kwam desondanks massaal kijken. Onder directeuren als bioloog dr. A. Liernur en later W. van Boxtel groeide het museum gestaag, al ging dat niet zonder slag of stoot. Begin jaren

zestig dreigde sluiting vanwege bezuinigingen. Het museumgebouw moest zelfs wijken voor de aanleg van de Paleisring en het museum belandde tijdelijk in een lekkende textiel fabriek aan de Kloosterstraat. Maar Tilburgers en hun scholen bleven komen. Een natuurmuseum laat je niet zomaar in de regen staan.

In 1985 verhuisde het museum naar de huidige locatie: de voormalige Lagere Technische School aan de Spoorlaan, inmiddels een rijksmonument. Later kwam er een milieueducatief centrum bij en veranderde de naam: eerst naar Noordbrabants Natuurmuseum, en vanaf 1993 Natuurmuseum Brabant. Het museum groeide uit tot een vaste waarde in Noord-Brabant en ver daarbuiten.

Jubileum

In 90 jaar groeide Natuurmuseum Brabant uit tot een toonaangevend wetenschapsmuseum en kennisinstituut dat generaties bezoekers laat houden van de natuur, een levenslange liefde voor natuur meegeeft en een basis legt voor duurzaam handelen. Het museum blijft vernieuwen door te experimenteren met vorm, inhoud en nieuwe technieken.

We spreken directeur dr. Fiona Zachariasse over het jubileumjaar. Op de achtergrond klinkt het vrolijke rumoer van net binnengekomen bezoekers. Op haar bureau liggen voorstellen voor nieuwe tentoonstellingen en een campagne voor het werven van Vrienden. Aan de muur hangt een gesigioneerde foto van de Britse bioloog en documentairemaker Sir David Attenborough.

Fiona, wat betekent het voor jou dat Natuurmuseum Brabant 90 jaar bestaat?

“Het geeft een sterk gevoel van continuïteit. 90 jaar is geen leeftijd om nostalgisch van te worden, maar vooral een moment om vooruit te kijken. Het museum begon met bevlogen natuurliefhebbers, nu zijn we een kennisinstituut dat wetenschap toegankelijk maakt voor iedereen: van peuters tot ouderen. Die ontwikkeling maakt me trots.”

‘The future of the natural world, on which we all depend, is in our hands’

Er is steeds meer aandacht voor biodiversiteit en klimaatverandering.

Wat is volgens jou de grootste verandering door de jaren heen?

Ze kijkt naar de foto aan haar muur. “De urgentie. Thema’s als biodiversiteitsverlies dwingen ons andere vragen te stellen: niet welke natuur er is, maar wat de

Vroege illustratie van een trekduif door Mark Catesby, 1731

natuur betekent. Welke rol hebben wij als mens? Of, zoals Sir David Attenborough het zegt: ‘The future of the natural world, on which we all depend, is in our hands.’”

Heb je een object dat herinnert aan waarom we de natuur moeten beschermen?

“In mijn kantoor hangt een schilderij van een ‘passenger pigeon’, een trekduif uit Noord-Amerika. Er waren letterlijk miljarden van, en de Amerikanen hebben ze binnen een eeuw tijd ‘per ongeluk’ uitgeroeid. Ze dachten dat er zoveel waren dat het niet uitmaakte hoeveel erop werd gejaagd. De Amerikanen begrepen niet hoe de duiven leefden en wat ze nodig hadden. En dat is deze duif fataal geworden. Dat is voor mij altijd het beeld van de destructie die de mens kan veroorzaken en de herinnering aan het feit dat we echt meer ons best moeten doen om de natuur te beschermen. De trekduiven waren prachtig en uniek, en in groten getale aanwezig en toch ze zijn voor altijd verdwenen.”

Waar droom je van voor het 100-jarig jubileum in 2035?

“Onze ambitie is om ook in 2035 koploper te blijven met vernieuwende tentoonstellingen en educatieve programma’s. Ik droom van een nieuw receptiepaviljoen, een biodiverse museumtuin vol leven, een uitnodigend café en een volledig toegankelijk museum met een extra lift en verbeterde bezoekersroutes. Zodat jaarlijks 150 duizend bezoekers bij ons de natuur kunnen ontdekken.”

Wat is er nodig om die droom te realiseren?

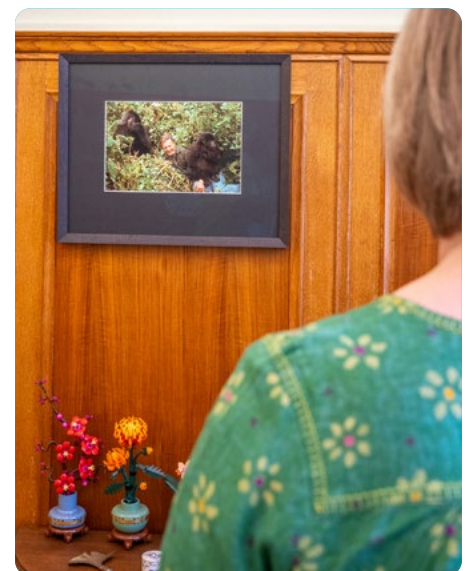
“We moeten blijven verrassen, nieuwe bezoekers aantrekken en herhaalbezoek stimuleren. Voor onze toekomstplannen is in 2026–2030 een investering van 2,5 miljoen euro nodig. Daarvoor zoeken we nieuwe structurele partners, zoals bedrijven en fondsen die onze visie omarmen.”

Hoe kunnen organisaties Natuurmuseum Brabant steunen?

“Bedrijven zijn voor ons maatschappelijke partners. Ze kunnen ons steunen als hoofdpartner, bijdragen aan een tentoonstelling of een educatief programma adopteren, zodat ieder kind in aanraking komt met de natuur, ongeacht thuissituatie. We geven altijd iets terug aan onze partners zodat ook hun medewerkers en klanten de natuur beleven.”

Wanneer heb jij je werk goed gedaan als museumdirecteur?

Ze lacht. “Ik zeg weleens dat we hier nieuwe generaties natuurbeschermers kweken. Mijn werk is geslaagd als bezoekers na afloop iets willen dóen voor de natuur, hoe klein ook. Een tegel uit de tuin, bloemen planten voor insecten, ruimte maken voor vogels en egels. En net zo belangrijk vind ik dat de mensen die zich voor het museum inzetten en werken dit met plezier en voldoening kunnen doen. Dat is mijn missie.” **M**

Portret van David Attenborough in het kantoor van Fiona

*‘Onze ambitie is om als
natuurhistorisch museum ook in
2035 koploper te zijn’*

LAATSTE WEKEN

Comedy Wildlife

te zien t/m 03 mei

natuur
museum
brabant

natuurmuseumbrabant.nl

Verwonderkisten

Dementie treft niet alleen degene die ermee leeft, maar ook partners, kinderen en vrienden. Wat gebeurt er als feiten en herinneringen wegvallen? De Verwonderkisten van Natuurmuseum Brabant richten zich precies op dat spanningsveld. Het biedt duo's, iemand met dementie en een naaste, een interactieve activiteit waarin niet het geheugen centraal staat, maar zintuiglijke ervaringen die herinneringen oproepen om opnieuw te kunnen beleven.

Wanneer een vrouw met dementie een ei-kapsel van een rog uit de Verwonderkist oppakt, valt ze even stil. "Die geur, die ruik je hier niet", zegt ze tijdens een testmoment. De herinneringen van de vrouw, opgegroeid aan de Amerikaanse kust, komen langzaam los en ze begint te vertellen over de zee, strandwandelingen en de zilte lucht.

Naast haar luistert een andere vrouw mee. Zij groeide op in de Betuwe en kende de zee niet uit haar jeugd, maar terwijl ze de ander hoort vertellen, herkent ze de verwondering. Haar eigen herinneringen komen naar boven en ze begint te praten over de uitgestrekte boomgaarden vol bloesem. In korte tijd ontstaat een gesprek dat niet draait om verschillen, maar om wat ze delen.

In deze kleine uitwisseling schuilt precies wat Natuurmuseum Brabant beoogde met het project *De Herinnering Voorbij*, het realiseren van vier Verwonderkisten voor een moment van gelijkwaardigheid, zonder de druk om iets te moeten herinneren. Dankzij steun van de Provincie Noord-Brabant kon het museum het project ontwikkelen in samenwerking met regionale zorgpartners. Zij signaleren al langer de behoefte aan laagdrempelige, betekenisvolle activiteiten voor mensen met dementie. Activiteiten die niet confronteren met wat niet meer lukt, maar uitnodigen tot wat nog wél mogelijk is.

Herinneringen die je kunt vasthouden

Centraal staan vier Verwonderkisten met elk een eigen thema: bos, boerenpad, sloot en strand. Elke Verwonderkist sluit aan op herkenbare elementen uit de tentoonstelling *Jouw Brabant, mijn Brabant*. Deze zijn gevuld met zorgvuldig gekozen objecten die uitnodigen tot aanraken, ruiken en kijken. "Zachte vachten, ruwe stenen, geurpotjes, zaden, insecten en diermodellen", somt educatiemedewerker Janna Verwijs

enthousiast op. "Allemaal bedoeld om herinneringen te delen met elkaar."

De reacties waren veelzeggend. Deelnemers deden enthousiast mee, zo blijkt ook uit de verzamelde feedback. "Het aaien van de vachten was plezierig, de verschillende structuren gaven gespreksstof," zei een deelnemer. Een ander vond het "leuk om te doen". Vooral de sfeer bleef hangen: "Er hing een prettige, rustige en veilige sfeer, waar ruimte was voor vragen, verwondering en grapjes. Dat zorgde voor verbinding."

Voor velen was het hoogtepunt een fotoalbum met beelden uit het Nationaal Archief. "De foto's brachten veel herinneringen naar boven", zegt Janna. "Mensen dachten zichzelf te herkennen bij het doorbladeren van het album met foto's van een boerderij of strandbezoek. Het is bijzonder wat zo'n eenvoudige foto kan losmaken."

Uit de testfase blijkt dat er grote behoefte is aan dit soort laagdrempelige activiteiten die niet te veel vragen, maar juist uitnodigen tot kleine momenten van plezier of herkenning. Tegelijkertijd heeft het museum ook geleerd dat niet elke prikkel voor iedereen op dezelfde manier werkt. Deze inzichten worden meegenomen in de verdere ontwikkeling.

Verwonderkisten op locatie

De Herinnering Voorbij werd vijf keer gratis aangeboden aan groepen uit Tilburg en omgeving. Sommige deelnemers kwamen naar het museum, anderen volgden de activiteit in hun eigen woonomgeving, zoals bij De Bijsterstede van zorginstelling De Wever. Janna: "De proef op locatie bewijst dat de Verwonderkisten ook buiten het museum waardevol zijn. Sommige mensen kunnen simpelweg niet naar het museum komen, dan ga je naar hen toe."

Om de activiteit goed en veilig te begeleiden volgden medewerkers een training bij Yonder Zorg & Welzijn. Ze leerden omgaan met onbegrepen gedrag, hoe je reminiscentie kunt inzetten en werken met de methode GOED. Een alzheimerconsulent hielp bovendien bij het versterken van het regionale netwerk, zodat de activiteit ook de mensen bereikt die het meest gebaat zijn bij dit aanbod. **M**

"Er hing een prettige, rustige en veilige sfeer, waar ruimte was voor vragen, verwondering en grapjes"

Janna Verwijs
Medewerker Educatie

Een dag

achter de schermen

Natuurmuseum Brabant is van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat in beweging. Achter de schermen is er voortdurend activiteit. Een gemiddelde museumdag ziet er ongeveer zo uit.

07:00

Als de stad nog donker is, gaat in het museum de eerste verlichting aan. De technische dienst loopt de vertrouwde ronde: deuren ontgrendelen, installaties nalopen, vitrines controleren. Buiten wordt het pad blad- en sneeuwvrij gemaakt.

07:30

Tussen 7.30 en 10.00 uur 's ochtends wordt alles schoongemaakt voordat de eerste bezoekers binnenkomen. Vloeren worden gedweild, prullenbakken geleegd, toiletten gereinigd. Het museum ontwaakt langzaam.

09:15

De eerste vrachtwagens draaien het terrein op. Lokale leveranciers bezorgen brood, groente en ijsjes voor de lunch. Het horecateam begint direct met wassen, snijden en bakken om goed voorbereid te zijn op de drukte later op de dag.

09:30

De dagstart: medewerkers van Gastservice en museumdocenten komen samen voor een kort en praktisch overleg. Reserveringen, bijzonderheden en wijzigingen worden doorgenomen. Alles om bezoekers een topdag te bezorgen. Buiten zijn de eerste kinderstemmen al te horen. Om 10.00 uur gaat het museum open.

10:00

De eerste schoolklassen worden enthousiast ontvangen, gevolgd door een opa met zijn kleinkind. Jassen aan de kapstok en door naar *IJstijd!*. In zijn grot zit Neanderthaler Noezal al klaar om ze te begroeten.

11:30

In de zalen is het druk, maar op kantoor minstens zo. Collega's werken aan nieuwe tentoonstellingen en activiteiten. In een vergaderruimte bespreken twee marketingmedewerkers de planning voor social content, terwijl collega's van administratie bezoekers telefonisch te woord staan.

13:30

De eerste bezoekers verlaten het museum, maar niet zonder langs de Museumwinkel te gaan. Want wat is er leuker dan een mooie herinnering: een knuffeldier, zoekkaarten of de iconische poepstickers. Winkelvrijwilligers vullen schappen aan, prijzen nieuwe artikelen en vouwen cadeauverpakkingen van oude campagneposters.

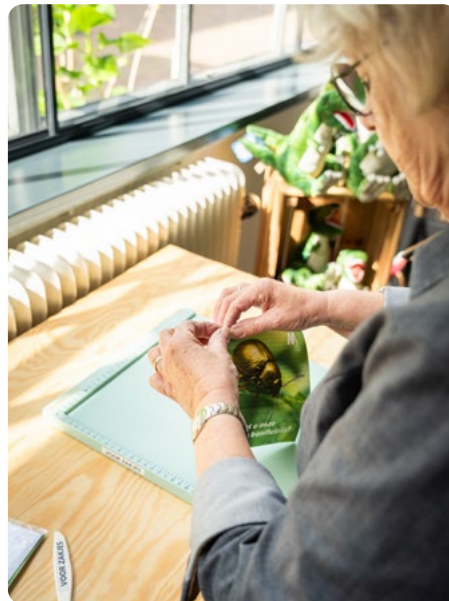

14:30

De lunchspits in het Museumcafé loopt ten einde. Servies gaat de grote vaatwasmachine in, tafels worden afgeruimd en stoelen rechtgezet. Nog snel een bezem door de ruimte. Om 16.00 uur is er een bedrijfsborrel, nu krijgen ze nog een rondleiding door het museum.

17:00

De laatste reguliere bezoekers verlaten het museum. De kassa gaat dicht, de planning voor morgen wordt klaargelegd en de deur gaat op slot. Slechts voor even. Op dinsdagavond is het museum open voor Tilburgse natuurgroepen, van insectenwerkgroep tot astronomievereniging. Vaak is er een lezing, workshop of debat.

19:00

De deuren openen opnieuw. Vrijwilligers ontvangen de gasten. Vanavond staat een gratis lezing over de bever in Brabant op het programma. De sfeer is anders dan overdag: rustiger, minder rennen, meer luisteren.

22:15

De laatste bezoekers drinken hun glas leeg en verdwijnen de nacht in. Om 22.30 uur sluiten de deuren definitief. Er wordt nog één ronde gelopen en dan keert de stilte terug. Morgen begint alles opnieuw, hetzelfde en toch elke dag anders.

Betekenisvol werk als vrijwilliger

Met al onze teams en afdelingen maken we ieder bezoek onvergetelijk. Samen zorgen we ervoor dat kinderen, jongeren en volwassenen volop kunnen ontdekken, ervaren en genieten. Wil je werken in een museum? Sluit je aan als vrijwilliger en maak elk bezoek bijzonder.

Kijk op natuurmuseumbrabant.nl

Natuureducatie onder de loep

Het vertrouwde geluid van kinderen klonk ook in 2025 volop door de gangen van het museum. 19.210 leerlingen heeft Natuurmuseum Brabant bereikt. Dat cijfer zegt niet alleen iets over de populariteit van het museum, maar vooral over de groeiende educatieve rol. Achter de schermen startte een belangrijk vernieuwingstraject: nieuwe lesprogramma's, Ontdekkisten en onderzoeksmateriaal voor thuis.

Het museum ging vorig jaar nadrukkelijk de stad in. Voor basisscholen, voortgezet onderwijs en bedrijven werden nieuwe buitenprogramma's ontwikkeld. Met *Natuur om de Hoek* trokken kinderen hun eigen wijk in om te onderzoeken wat er groeit en leeft. Voor Interpolis-medewerkers organiseerde het museum een speciale *Natuur om de Hoek*-activiteit in de vernieuwde tuin van het hoofdkantoor. Ook kwam er een groene bedrijfsactiviteit die als teamuitje kan worden geboekt.

"Buiten leert een kind op een andere manier", legt Hanny van den Brand, teamleider educatie, uit. "Het nodigt uit om meer en andere woorden te gebruiken, het nodigt uit tot bewegen en het versterkt onderzoekvaardigheden zoals samenwerken en observeren."

Ook in zorginstellingen vond natuureducatie haar weg. Onder de noemer *De Herinnering Voorbij* werd een activiteit ontwikkeld voor mensen met dementie en hun naasten. Hanny: "Wij laten mensen op een laagdrempelige manier herinneringen van vroeger ophalen door middel van

objecten die je kunt voelen. Denk aan schelpen, vachten, bladeren, maar ook geluiden en oude foto's."

In de testfase leidde dit al tot talloze gesprekken. De komende jaren wil het museum deze activiteit verder uitrollen naar zorginstellingen in en rond Tilburg. (Lees verder op pagina 19.)

Ontdek 't zelf

In alle educatieve programma's staat zelf ontdekken centraal. Om relevant te blijven, worden activiteiten voortdurend aangepast. Zo maakte de populaire kindertocht *Expeditie Ontdek* in 2025 plaats voor *Ontdek 't*, een speelse natuurtocht waarmee kinderen op eigen tempo door de zalen gaan. Het nieuwe format

sluit beter aan bij hoe kinderen tegenwoordig musea gebruiken. Met een opdrachtkaart in de hand ontdekken ze hoe schutkleuren werken, wat geuren verraden of hoe je verbanden legt tussen dieren.

Hanny is blij met het resultaat van deze vernieuwing. "Educatie medewerkers en museumdocenten hebben hier hard aan gewerkt. Het resultaat mag er zijn. Met nieuwe opdrachten voor drie leeftijdsgroepen kunnen gezinnen en scholen het niveau perfect afstemmen. Zo stimuleren we observeren, vergelijken en vooral plezier in leren."

Naast nieuwe programma's voor de jonge museumbezoekers zette het museum vorig jaar een belangrijke stap in het voortgezet onderwijs. Voor

leerlingen werd de workshop *Bites* ontwikkeld. Leerlingen kiezen in duo's uit korte, afwisselende opdrachten waarmee ze onderzoeken hoe dieren zijn aangepast aan hun leefomgeving.

“De workshop is samen met leerlingen ontwikkeld, zij testen wat wel en niet werkt en geven eerlijke feedback”, vertelt Hanny. “Docenten waarderen de afwisseling. Leerlingen die in een traditioneel klaslokaal stil of afwezig lijken, blijken tijdens *Bites* opvallend actief en betrokken.”

Thuis onderzoeker worden

Natuurmuseum Brabant wil bezoekers niet alleen enthousiasmeren voor wetenschap en natuuronderzoek in het museum en tijdens begeleide activiteiten. Nieuw in 2025 is de uitleenservice voor particulieren. Onderzoeksmateriaal, van binoculairs en verrekijkers tot bat detectors en wildcamera's, mag een week mee naar huis. “Wie in

het museum ontdekt hoe leuk het is om zelf onderzoek te doen, kan daar thuis meteen mee verder”, zegt educatiemedewerker Kim van Rooij. “Alle materialen zijn eenvoudig online te reserveren via de website. Zo willen we iedereen stimuleren om zelf op onderzoek uit te gaan en de onderzoeker in zichzelf te ontdekken.”

Ook het uitleendepot voor scholen, kinderopvang en zorginstellingen werd vernieuwd. Kim: “Het aanbod werd herzien en het oude reserveringsysteem vervangen door een nieuw online platform.” In 2025 werd 983 keer educatieve materialen uitgeleend.

Het totaalbeeld van 2025 laat een wetenschapsmuseum zien dat meer doet dan bezoekers trekken. Natuurmuseum Brabant zet breed in op natuureducatie en wetenschapswijsheid, dichtbij en toegankelijk voor een breed publiek. Zo zoekt het museum inwoners en scholen op in hun eigen wijk, hiermee vervult het een voortrekkersrol in de regio. **M**

“Buiten leert een kind op een andere manier”

Hanny van den Brand
Teamleider Educatie

Aanbod voor professionals

NDE-hub

De NDE-hub is het steunpunt voor scholen en kinderopvang in Tilburg en omgeving die werk willen maken van natuur- en duurzaamheidseducatie. In 2025 groeide de hub verder uit tot hét centrale loket voor advies, begeleiding en inspiratie, en vervult met de aanpak een voorbeeldrol in Nederland. Professionals konden hier terecht voor praktische voorbeelden, maatwerkbegeleiding en inspiratie via de nieuwsbrief. De NDE-hub helpt bij groene schoolpleinen, buitenlessen en het integreren van natuur en duurzaamheid in vakken als taal, rekenen en techniek. Ook zijn er zeven inspiratiemiddagen en bijscholing georganiseerd. Dankzij dit toegankelijke loket wordt het eenvoudiger om natuureducatie een vaste plek te geven in het curriculum.

De NDE-hub werkt intensief samen met andere partners in het leerecosysteem en verbindt scholen en opvanglocaties met het groene netwerk in Tilburg.

Uitleendepot

Scholen, kinderopvang en zorginstellingen kunnen eenvoudig online lesmateriaal lenen om hun klas of ruimte om te toveren tot biologielokaal. Deze gratis service voor instellingen in subsidiërende gemeenten maakt natuuronderwijs laagdrempelig en inspirerend. Alle Ontdekkisten zijn uitvoerig getest en sluiten aan bij het geactualiseerde SLO-curriculum.

Mogelijk gemaakt met steun van Gemeente Tilburg, JopieFonds, Fonds NME en Stichting Leye Fonds.

Groene bedrijfsactiviteit

Natuur om de Hoek is er ook voor bedrijven. Onder begeleiding van museumdocenten gaan teams naar buiten om de natuur rond hun kantoor te verkennen. Ze onderzoeken wat er groeit en leeft in een wandelrondje dat precies past in een lunchpauze. Iedere activiteit sluit aan op het seizoen. Optionele lunches en korting op een museumbezoek maken deze teamactiviteit helemaal compleet.

Blijf op de hoogte!

Op de hoogte blijven van de activiteiten van Natuurmuseum Brabant? Wil je weten wat er speelt, wanneer er een nieuwe tentoonstelling opent of wat er op de agenda staat? Schrijf je in, dan hoor je het als eerste.

www.natuurmuseumbrabant.nl/nieuwsbrief

Wist je dat...

De postduif een gedomesticeerde afstammeling is van de rotsduif? Ze zijn zo gefokt dat ze moeiteloos de weg naar hun oorspronkelijke hok terugvinden. Hoe ze dat precies doen, weten we nog steeds niet.

Een bomvolle museumagenda

Elke tweede dinsdag

Gratis lezingen over de natuur

Tussen oktober en maart waren er zes gratis lezingen over natuur en wetenschap, variërend van bevers in Brabant tot insectenonderzoek in Mongolië. In samenwerking met KNNV, WEGA, AWN en Gemeente Tilburg.

14 januari

Insectenonderzoek

Lezing van entomoloog André van Eck over insectenonderzoek in Mongolië.

11 februari

Sterrenbeelden

Lezing van Wim Holwerda over sterrenbeelden.

22 februari t/m 9 maart

Carnavalsvakantie

Geen carnaval in het museum, wel volop toffe activiteiten. Zo haal je nog meer uit je museumbezoek!

11 maart

Landschapontwikkeling

Lezing van landschapsarcheoloog Eckhart Heunks over de aardkundige ontwikkelingen van het landschap sinds het Holoceen.

12 maart 2025

Try Out Cultuur

Natuur om de Hoek-workshops op inschrijving voor kinderen.

20 t/m 29 maart 2025

Kikkertiendaagse

Voorleesochtenden in de tentoonstelling *Kikker is hier!*.

29 maart 2025

Zonsverduistering

Tijdens een zeldzame zonsverduistering veranderde onze voortuin in een openluchtobservatorium. Samen met WEGA stonden er zonnekijkers en telescopen klaar, inclusief gratis eclipsbrilletjes. Bezoekers kregen uitleg over dit bijzondere verschijnsel.

8 april 2025

Graafdier

Literaire avond met schrijver Nikki Dekker en onderzoeker Nikki Daniëls over de Brabantse bodem, georganiseerd met Bibliotheek Midden-Brabant en Tilt.

10 april t/m 4 mei 2025

Bestuiversweken

Bijen, vlinders, vliegen en andere bestuivers stonden centraal tijdens de Bestuiversweken. Met bijentellingen, zaadbommetjes maken en een speciale Bestuiverstocht vroegen we aandacht voor hun cruciale rol in gezonde ecosystemen.

28 april t/m 4 mei

Meivakantie

Tijdens de vakantie zijn er allerlei extra activiteiten in het museum.

20 mei 2025

Week van de Biodiversiteit

Vertoning van de documentaire 'De Onderstroom', samen met KNNV, De Oersprong en Van Gogh Nationaal Park.

1 juni 2025

Stadsbosdag

Wandeltocht door het Stadsbos met de wandelapp Vossenstreken.

22 juni 2025

Wetenschap verbeeld

Tekenworkshop 'Ontdek kleurpotloodtechnieken', met Yazhen Liu, Zuyd Hogeschool en Maastricht University.

6 juli 2025

Zonnekijkgdag

Zonnekijkers en telescopen opgesteld op het voorterrein, met WEGA.

5 oktober 2025

Weekend van de Wetenschap

Kinderen van 8 tot 14 jaar werden tijdens Weekend van de Wetenschap warm gemaakt voor wetenschap en technologie. In de workshop 'Gezocht: dieren voor een nieuwe planeet' ontwierpen ze nieuwe diersoorten. In samenwerking met Bibliotheek LocHal, het Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis, MindLabs, Ontdekstation, TextielMuseum en Tilburg University Junior.

12 oktober 2025

Wetenschap verbeeld

Tekenworkshop 'Schelpen schilderen met gouache', met Anne Jasker, Maartje van Denderen, Zuyd Hogeschool en Maastricht University.

11 t/m 19 oktober

Herfstvakantie

Tijdens de vakantie zijn er allerlei extra activiteiten in het museum.

14 oktober

Zonne-onderzoek

Lezing van sterrenkundige Ton Spaninks over zonne-onderzoek, het visuele spectrum en de spectroheliograaf.

10 t/m 16 november

Klimaatweek

Het museum doet mee met de Klimaatweek, bezoek *Leve het leven* en *Jouw Brabant, mijn Brabant*, samen met Gemeente Tilburg.

11 november

Week van de Mantelzorg

Een gratis activiteit in het museum speciaal voor alle mantelzorgers uit de gemeente Tilburg, samen met Thebe Extra.

11 november

Beyers in Brabant

Lezing van 'beverfluisteraar' Wiet van Bragt over beaver-deceivers en duurzaam samenleven met bevers.

23 november 2025

Wildlife Film Festival Rotterdam on Tour

De documentaire 'De Lepelaar' was gratis te zien voor bezoekers tijdens Wildlife Film Festival Rotterdam on Tour. Natuurfilmer Roel Diepstraten verzorgde de inleiding, waarna bezoekers werden meegenomen in het leven van deze iconische, witte vogel met zijn kenmerkende snavel.

9 december

Natuur langs de Donge

Lezing van natuurbeschermer Guido Stoker over natuurwaarden, ecologische principes en 'citizen science'.

20 december t/m 5 januari

Kerstvakantie

Tijdens de vakantie zijn er allerlei extra activiteiten in het museum.

Het hele jaar

Verjaardag in het museum

Natuurmuseum Brabant is een geweldige plek voor een spetterend kinderfeestje. Er zijn drie verschillende feestprogramma's voorjarige kinderen en hun vrienden en vriendinnen: Beestenbende (4 t/m 6 jaar), Muismysterie (7 t/m 9 jaar) en Feestbeest (vanaf 9 jaar).

‘Het werk aan
de collectie is
nooit af’

Wie aan een museumcollectie denkt, ziet vooral de objecten in de tentoonstellingen voor zich. Maar achter de schermen ligt een minstens zo belangrijke taak: het beheer van een omvangrijke natuurhistorische verzameling. Natuurmuseum Brabant beheert inmiddels meer dan 700 duizend objecten en is daarmee het grootste natuurmuseum van Zuid-Nederland.

In de depots en werkruimten die gesloten blijven voor het publiek, gonsde het afgelopen jaar van de activiteit. Uitzoeken, determineren, beschrijven en registreren, het gebeurde dagelijks door 27 honorair conservatoren en de leden van de insectenwerkgroep van KNNV-afdeling Tilburg. Alle gegevens werden ingevoerd in de collectieregistratiedatabase CB4.0. "Namen, vindplaatsen, standplaatsen en aanvullende gegevens zijn ook systematisch gecontroleerd en waar nodig aangepast", vertelt Nadine Müller, coördinator Collectie en Wetenschap. "Die controle zetten we de komende jaren voort. Het werk aan een museumcollectie is namelijk nooit af."

Herinrichten en isolatie

De collectie van Natuurmuseum Brabant wordt bewaard in meerdere depots. Het grootste deel bestaat uit droog geprepareerd materiaal, maar sommige diergroepen, zoals spinnen, worden in alcohol bewaard.

"De collectie toont de biodiversiteit van Nederland, met een nadruk op Noord-Brabant", legt Nadine uit. "Daardoor kunnen we laten zien wat er in de provincie leeft. Het originele materiaal maakt bovendien hernieuwde determinatie mogelijk wanneer blijkt dat oude naamgeving niet klopt. Soms lijken dieren op elkaar, maar blijkt het toch om twee of meerdere soorten te gaan. Het is een groot voordeel als je in zo'n geval kunt teruggrijpen op de oorspronkelijke specimens."

"Als je die waarnemingen van 30 jaar in één systeem zet, zie je pas wat voor enorme berg werk er is verzet door alle onderzoekers"

Om de collectie toegankelijk en veilig te houden voor wetenschappelijk onderzoek en toekomstige generaties, zijn in 2025 aanvullende maatregelen genomen. In het insectendepot kwam een extra unit om temperatuur en luchtkwaliteit nog stabiel te houden. Ook begon de inrichting van het educatieve depot, de afwerking en ingebruikname volgen in 2026. Daarnaast werden, volgens het vaste onderhoudsschema, enkele vitrines en de daarin tentoongestelde objecten zorgvuldig gereinigd.

Nieuwe objecten: van een luipaardskelet tot een capibarakop

De collectie groeit al bijna een eeuw, vooral dankzij particuliere schenkingen en incidentele aankopen. Artis schonk in 2025 zes skeletten, waaronder die van een luipaard, zebue, capibara, hartenbeest, manenschaap en gems, plus twee huidpreparaten. Ook ontving het museum verzamelingen zoogdierfossielen, mineralen en insecten.

Een hoogtepunt voor bezoekers is de opgezette kop van een capibara, te zien in *Leve het leven*. Nadine: “Voor de vitrine over het Amazonegebied zochten we een dier dat het verhaal sterker maakte. Een capibara paste mooi in het geheel. Het grootste knaagdier ter wereld, en alleen in Zuid-Amerika te vinden.”

Andere aanwinsten in 2025 waren onder meer een alpaca-jong, een Kempisch heideschaap-jong, een oehoe en een egel. Allemaal zijn ze professioneel geprepareerd en inzetbaar voor tentoonstellingen en educatieve programma's. Een belangrijke toevoeging was verder het provinciale deel van de insectencollectie van Ad Mol.

Global Biodiversity Information Facility

Alle objecten die het museum beheert of verwerft, worden geregistreerd in de Global Biodiversity Information Facility (GBIF). Dit is de internationale databank waarin musea en onderzoekers wereldwijd gegevens over soorten publiceren en gratis gebruiken.

Met steun van de Nederlandse tak, NLBIF, startte het museum in 2025 een groot project om de wetenschappelijke waarnemingen uit de Kaaistoep te digitaliseren. Tientallen jaren aan veldwerk, vastgelegd in allerhande notitieboekjes en verschillende systemen, worden samengebracht in één uniform systeem. Het is arbeidsintensief, maar belangrijk voor toekomstig onderzoek, dat door honorair conservator Marie-Cécile van de Wiel nauwgezet wordt uitgevoerd.

“Als je die waarnemingen van 30 jaar in één systeem zet, zie je pas wat voor enorme berg werk er is verzet door alle onderzoekers”, legt Marie-Cécile uit. “Door al die gegevens samen te brengen, maak je de kennis over het gebied toegankelijk voor andere

onderzoekers, beleidsmakers en natuurbeschermers. Ook kunnen we straks beter dwarsverbanden leggen tussen soorten.”

Inmiddels zijn bijna 125 duizend waarnemingen geregistreerd: van planten en paddenstoelen tot vogels, amfibieën, reptielen en laboulbeniales. Het museum diende in 2025 opnieuw een aanvraag in voor vervolgfianciering. NLBIF honoreerde deze voor 2026, het derde toegekende project in vier jaar tijd.

222 wetenschappelijke publicaties

Het belang van zorgvuldige dataregistratie blijkt wel uit het wereldwijde gebruik ervan. In 2025 werd de collectie van Natuurmuseum Brabant geciteerd in 222 wetenschappelijke publicaties via GBIF. Daarnaast publiceerde honorair conservator Charles Krijnen, samen met Jeroen Goud en Rob Vink, een wetenschappelijke studie naar historische schelpen uit twee slakkenfamilies (Neritidae en Neritopsidae). Hiervoor gebruikten ze het 18de-eeuwse werk *D'Amboinsche Rariteitkamer* van natuuronderzoeker Rumphius. **M**

“De collectie toont de biodiversiteit van Nederland, met een nadruk op Noord-Brabant”

Nadine Müller
Coördinator Collectie
en Wetenschap

Dier van de maand

Elke maand kiest directeur Fiona een dier uit de rijke museumcollectie om in het zonnetje te zetten. Soms omdat het dier een bijzonder verhaal heeft, soms omdat het verrassend, grappig of juist ongewoon is.

www.natuurmuseumbrabant.nl/collectie/dier

Wist je dat...

De naam 'capibara' is afgeleid van een lokale taal uit Zuid-Amerika, en betekent 'degene die ranke bladeren eet'. Het zijn herbivoren en eten alleen waterplanten, gras, knoppen en zachte boombast.

Succesvol door *cultureel ondernemerschap*

“Een partnerschap met Natuurmuseum Brabant is méér dan sponsoring, het is een samenwerking waarin we elkaar versterken”

Jesper Bekkers
Manager Marketing en
Development

Wie denkt dat musea vooral afhankelijk zijn van overheidssteun, kent Natuurmuseum Brabant nog niet. Het museum draait op een opvallend ondernemende formule: in 2025 werd 42 procent van de jaarmzet volledig in eigen huis gegeneerd. En dat lukt opvallend goed.

Entreegelden, winkerverkoop, caféomzet en zaalverhuur vormen samen een stevige basis. De ticketopbrengsten vormen het grootste deel van de eigen inkomsten, daarbovenop staat een netwerk van fondsen, maatschappelijke partners en Vrienden. Dankzij hun steun kon het museum in 2025 zich blijven ontwikkelen als toonaangevend wetenschapsmuseum.

Bedrijven steunen onze missie

Het bedrijfsleven is meer dan ooit doordrongen van het belang van maatschappelijke betrokkenheid. Precies daar komt Natuurmuseum Brabant in beeld. Bedrijven die willen

investeren in natuur, milieu of cultuur vinden in het museum een partner die hun ambities zichtbaar en duurzaam kan laten landen.

In 2025 wisten tal van ondernemers en fondsen het museum te vinden. Dankzij hun steun brengt het museum lesmaterialen voortaan schoon en emissieloos langs scholen en zorginstellingen. Louwman Group maakte de aanschaf mogelijk van een elektrische Mercedes-Benz eVito, goed voor minder CO₂-, stikstof- en fijnstofuitstoot. Via Rabo ClubSupport bracht Rabobank Tilburg en omstreken het opzetten van een levensgroot mammoetskelet weer een stap dichterbij.

Met dank aan

De voorbeelden laten zien hoe waardevol sterke partnerschappen zijn. In 2025 werd de programmering van het museum mede mogelijk gemaakt door: Gemeente Tilburg, Fonds NME, JopieFonds, Louwman Group, NLBIF, Provincie Noord-Brabant, Rabobank, Stichting Leye Fonds, Tilburg University en Vitron. **M**

Raad van Toezicht

in ontwikkeling

In 2025 is de Raad van Toezicht versterkt met drie nieuwe leden, die ruime en relevante expertise meebrengen op museaal, financieel en wetenschappelijk gebied. Daarmee is de deskundigheid binnen de raad goed afgestemd op de behoeften van zowel het huidige als het toekomstige museum. Tegelijk is de raad verjongd.

De zorgvuldige selectie van de nieuwe leden – Jonathan Verschuuren, Annelore Scholten en Thomas van Wees – samen met de vicevoorzitter en de directie was een van de laatste belangrijke bijdragen van Loeks van de Veen. Hij nam eind 2025, na acht jaar, afscheid als voorzitter. In die periode is er veel gebeurd: de komst van een nieuwe directeur, nieuwe presentaties, de coronapandemie en een aanzienlijke groei van het bezoekersaantal. Met als kers op de taart: de laatste drie jaar op rij meer dan 100 duizend bezoekers.

Loeks van de Veen is een Tilburger in hart en nieren. Bij het museum staat hij bekend om zijn scherpste, resultaatgerichtheid en hart voor de stad. Tijdens zijn voorzitterschap zette het museum grote stappen, zoals

de start van de vernieuwing van de vaste opstellingen, de versterking van het wetenschappelijke profiel en de actualisering van de missie, visie en corporate identity. Tegelijkertijd was het een periode met grote uitdagingen, waaronder de gedwongen sluiting tijdens de coronapandemie. Vanuit zijn rol hield Loeks toezicht op het reilen en zeilen van het museum en stond hij het bestuur met raad terzijde.

Naast zijn rol als voorzitter is Loeks ook een trotse opa en hoort daarmee tot een bekende bezoekersgroep van het museum. Tijdens menig bezoek werd nieuw aanbod in het museum uitvoerig getest door zijn eigen proefpersonen. Als de kleinkinderen ervan hadden genoten, dan was het geslaagd.

Loeks laat een stevige Raad van Toezicht achter. Het museum is hem dankbaar voor zijn voorzitterschap, zijn inzet en het delen van zijn kennis in de afgelopen acht jaar. Hoewel zijn functie is beëindigd, zal hij een graag geziene bezoeker blijven. **M**

“Loeks mag met trots terugkijken op wat tijdens zijn voorzitterschap is gerealiseerd.”

Nieuwe voorzitter Raad van Toezicht

Per 1 januari 2026 droeg Loeks van der Veen het stokje over aan Mario Jacobs, dijkgraaf van Waterschap Aa en Maas. Met zijn bestuurlijke ervaring en brede maatschappelijke netwerk weet hij hoe belangrijk het is om het verhaal van natuur, biodiversiteit en klimaatverandering toegankelijke te vertellen.

Het voorzitterschap van de Raad van Toezicht is een onbezoldigde nevenfunctie.

Word Vriend voor de natuur

48

54

56

natuur
museum
brabant

natuurmuseumbrabant.nl/steun

Marie de Brimeu

de botaniste van Brabant

Voor de hoogste categorie particuliere gevers is er De Brimeu-kring. Het is vanzelfsprekend dat het museum deze kring vernoemde naar deze Brabantse botaniste. Maar wie was zij?

Marie de Brimeu was verre van een doorsnee adellijke vrouw. Ze was een nieuwsgierige tuinier en een pionier in de vroegmoderne plantkunde. Geboren rond 1550 in Megen, erfde ze het graafschap en kreeg later via huwelijk de titel prinses van Chimay. Tijdens de roerige Tachtigjarige Oorlog leefde ze zowel in de Zuidelijke als in de Noordelijke Nederlanden en wist ze zich staande te houden als onafhankelijke, invloedrijke vrouw.

Plantengeslacht *Brimeura*

Wat Marie bijzonder maakt, is haar liefde voor planten en tuinen. Overal

waar ze woonde legde ze tuinen aan en kweekte ze exotische bloemen, waaronder tulpen. Ze correspondeerde al op twintigjarige leeftijd met vooraanstaande botanici, onder wie Carolus Clusius. Ook stond ze in contact met botanici in Spanje en Oostenrijk.

Marie zette haar netwerk actief in om botanici te ondersteunen. Dankzij haar inspanningen werd Clusius prefect (nu directeur) van de Hortus botanicus Leiden, die onder zijn leiding uitgroeide tot een van Europa's belangrijkste plantencollecties. Haar correspondentie biedt waardevolle inkijkjes in vroeg wetenschappelijk plantkundig denken.

Haar naam leeft voort in het plantengeslacht *Brimeura*. Een bekende soort is de *Brimeura*

amethystina, de amethysthyacint. Dit bloeiende bolgewas uit de aspergefamilie (*Asparagaceae*) is een kleine, vaste plant die ongeveer 20 centimeter hoog wordt. De plant heeft smalle, grasachtige bladeren en klokvormige bloemen in tinten van lichtblauw, donkerblauw of violet, die in het voorjaar bloeien. Deze wordt vandaag de dag nog vaak geplant in voorjaarstuinen.

Vriendenkring van het museum

De Brimeu-kring ontleent haar naam terecht aan deze Brabantse botaniste. Haar levenslange liefde voor natuur en kennisdeling past naadloos bij de missie van het museum: nieuwsgierigheid stimuleren, natuur verbinden en kennis toegankelijk maken voor iedereen. **M**

Illustratie van de plant *Brimeura amethystina*, uit het boek 'The Botanical register consisting of coloured figures of...' [bron: Biodiversity Heritage Lab]

Marie de Brimeu afgebeeld op een prent van Jacques de Bie, circa 1615 [bron: RKDimages]

Brimeura amethystina [bron: Wikipedia/Meneerke Bloem]

Bezoekers hebben *het laatste woord*

Natuurmuseum Brabant is een veelzijdig wetenschapsmuseum. De collectie met 700 duizend objecten is uniek in Zuid-Nederland, maar bovenal weten jaarlijks ruim 100 duizend bezoekers het museum te vinden. Voor hen staan we elke dag klaar om de natuur te laten ervaren en ontdekken. En met succes...

“Zeer mooi museum waar je veel kunt leren over dieren en planten en nog veel meer over de natuur. Er zijn veel opgezette dieren, dus als je dat leuk vindt is dit zeker een aanrader.”

Patrick Kelle

Google review

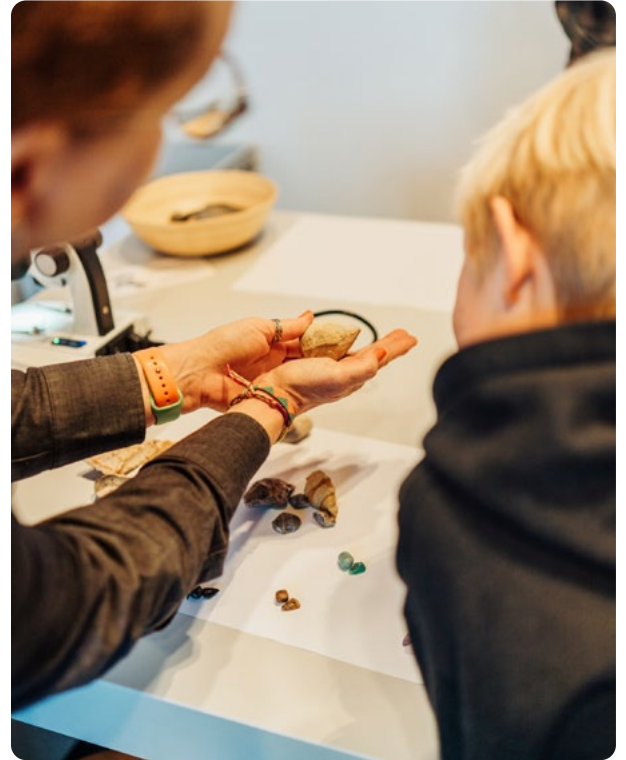

“Leuk museum met een interessante collectie opgezette dieren. Er zijn ook tijdelijke tentoonstellingen en museumzalen speciaal voor kinderen, met allerlei spelletjes over de natuur.”

Sao Diouani

Google review

“Tolle, kindgerechte Ausstellungen. Sehr anschaulich, vieles kann man erleben und experimentieren.”

Jacqueline Stienemeier

Google review

“Absolutely brilliant for kids. My kids are 4 and 6 and I basically had to drag them away for lunch as we had been there so long. There are so many interactive exhibits. We all loved it. If you are staying at one of the nearby holiday parks, do not miss this.”

Grace House

Google review

“Mooi, divers museum over de Brabantse natuur!”

Roel Roosen

Google review

Bijlagen

Wist je dat...

Een ijsbeer de grootste nog levende beersoort is? Mannetjes wegen zo'n 800 kilo, als ze op hun achterpoten rechtop gaan staan meten ze 3,5 meter. Vrouwtjes zijn iets kleiner.

Om grote projecten te realiseren, blijft het museum afhankelijk van additionele gelden via fondsen, projectsubsidies, schenkingen en sponsors. Meer informatie over de financiën van het museum is terug te vinden in de Jaarrekening 2025.

Café, winkel en zaalverhuur

Het Museumcafé, de Museumwinkel en de zaalverhuur (inclusief catering) zorgen voor een belangrijke bijdrage aan de eigen inkomsten van het museum.

Duurzaamheid

In 2023 is de uitvoering gestart van het verduurzamen van het museumgebouw door de gemeente Tilburg. Een nieuwe luchtbehandelingsinstallatie moet het beheersen van de temperatuur in het merendeel van het gebouw beter mogelijk maken. Ook zijn er isolerende maatregelen genomen, zoals het plaatsen van voorzetramen, verder is alle verlichting waar dat nog niet al was gebeurd vervangen door ledverlichting.

Het museum is open gebleven tijdens de verduurzaming van het hoofdgebouw, voor de verduurzaming van het koetshuis in 2025 moest dit deel van het museum noodgedwongen sluiten. Zo was de populaire tentoonstelling *IJstijd!* van 5 augustus tot en met 12 december 2025 niet te zien voor bezoekers. Daarnaast bleek de impact van de werkzaamheden wederom veel groter dan in eerste instantie was voorgesteld, de verwachting is dat in 2026 alle werkzaamheden volledig zijn afgerond.

Naast de verduurzamingswerkzaamheden zet Natuurmuseum Brabant zich doorlopend in om de eigen ecologische voetafdruk te verkleinen. Zo liggen er op het gebouw ook zonnepanelen om een deel van de energiebehoefte zelf op te wekken, daarnaast koopt het museum 100 procent in Nederland opgewekte groene elektriciteit in.

Sinds 1 januari 2025 geldt er een zero-emissiezone binnen de ringbanen in Tilburg. Dit betekent dat de oude dieselbus, die met name gebruikt wordt om educatieve uitleen aan scholen, buitenschoolse opvang en verzorgingstehuizen, en ook door de Technische Dienst wordt benut, verplicht vervangen moest worden. Mede dankzij Louwman Group rijdt het museum nu rond in een volledig elektrische bus; dit past beter bij onze duurzaamheidsprincipes en conformeert aan het beleid van de gemeente.

Eindresultaat

Het jaar 2025 is eindelijk weer met een klein positief resultaat afgesloten. Er is weer ontzettend hard gewerkt door ons eigen personeel. Daar zijn we iedereen heel erg dankbaar voor.

Bedrijfsvoering

Financiën

Als BIS-instelling van de gemeente Tilburg worden er telkens voor een periode van vier jaar afspraken gemaakt over de basissubsidie. In 2025 is gestart met de nieuwe Cultuurplanperiode 2025-2028. Natuurmuseum Brabant stelt de goede banden met zijn hoofdsubsidiënt, de gemeente Tilburg, bijzonder op prijs.

Ook is een bijdrage ontvangen uit de Lokale Educatieve Agenda (LEA) voor de periode 2023-2026, ten behoeve van het verzorgen van natuur- en duurzaamheidseducatie en de NDE-hub activiteiten van het museum.

Het museum is ook dankbaar voor de jaarlijkse natuureducatiesubsidies die ontvangen worden van enkele aan Tilburg grenzende gemeenten. Dit maakt het voor scholen, BSO's en andere organisaties binnen die gemeenten mogelijk om gebruik te maken van de Natuurmuseum Brabantpas en van onze educatieve activiteiten, uitleen en dergelijke.

In 2025 is een dergelijke subsidie ontvangen van de gemeenten Gilze en Rijen, Goirle, Baarle-Nassau, Alphen-Chaam en Waalwijk.

Exploitatierkening

EXPLOITATIEREKENING OVER 2025

	Begroting 2025	Werkelijk 2025	Werkelijk 2024
Lasten			
Projectkosten	PM	267.570	147.646
Projectkosten	PM	<u>267.570</u>	<u>147.646</u>
Personeelskosten	1.646.000	1.595.627	1.543.646
Huisvestingskosten	712.923	673.934	679.304
Organisatiekosten	451.300	419.024	388.622
Afschrijvingen	20.000	8.639	4.689
Tentoonstellingen/activiteiten	122.250	79.766	70.824
	<u>2.952.473</u>	<u>3.044.559</u>	<u>2.834.731</u>
Baten			
Projectinkomsten	PM	263.253	147.646
Projectinkomsten		<u>263.253</u>	<u>147.646</u>
Saldo projectkosten:			
Entreegelden	736.560	718.732	650.746
Subsidies	1.613.070	1.625.972	1.542.728
Overige inkomsten	615.000	457.247	468.714
	<u>2.964.630</u>	<u>3.065.204</u>	<u>2.809.834</u>
Exploitatiesaldo		12.157	20.644
		<u>12.157</u>	<u>24.897-</u>
Resultaat:		12.157	24.897-
		(Overschot)	(Tekort)

Het overschot wordt ten gunste van de algemene reserve verwerkt.

Overzicht personeel

31-12-2025

	Medewerkers in loondienst	Diamant-medewerkers	Oproepkrachten	Vrijwilligers	Totaal aantal personeelsleden
Directie	1				1
Bedrijfsvoering en Financiën	3				3
Facilitaire Zaken	4	1	1	5	11
Gastservice	16		8	9	33
Presentatie en Educatie	12		2	1	15
Collectie en Wetenschap	2			25	27
Marketing en Development	3			1	4
Totaal	41 (25,16 FTE)	1 (1 FTE)	11 (1,42 FTE)	41	94

Tentoonstellingen

Nieuw in 2025

- *Comedy Wildlife Awards 2025* (21 november 2025 t/m 3 mei 2026)
Tijdelijke fototentoonstelling van deelnemers en winnaars van de 2025-editie van de internationale competitie Comedy Wildlife Photography Awards. Een deel van de opbrengst van de verkoop van de foto's gaat naar The Whitley Fund for Nature.
- *Wetenschap verbeeld* (6 juni t/m 26 oktober 2025)
Tijdelijke presentatie met afstudeerwerk van studenten van de Master Scientific Illustration van Zuyd Hogeschool en Universiteit Maastricht. Er was een grote variatie in de werken, van schimmels en zenuwtransplantaties tot biodiversiteitsonderzoek in de Waddenzee en Frans-Polynesië.
- *Onderhuids* (6 mei 2025 t/m heden)
Tijdelijke tentoonstelling over het prepareren van natuurhistorische objecten. In *Onderhuids* ontdek je de geheimen van dit bijzondere ambacht waar de nodige kennis, techniek, creativiteit, tangetjes en spelden bij komen kijken.
- *Comedy Wildlife Photography Awards 2024* (15 november 2024 t/m 4 mei 2025)
Tijdelijke fototentoonstelling van deelnemers en winnaars van de 2024-editie van de internationale competitie Comedy Wildlife Photography Awards. Een deel van de opbrengst van de verkoop van de foto's gaat naar The Whitley Fund for Nature.
- *Collectie Baselmans* (december 2024 t/m heden)
Tijdelijke presentatie in de aanwinstenvitrine. Kees

Baselmans verzamelde vijftig jaar lang stenen tijdens fietstochten in de Brabantse Kempen. In het gebied waar hij woonde (Reusel), leverde dat een bijzondere verzameling op, met versteend hout, fossielen uit de ijstijd, maar ook vondsten uit het Carboon en het Krijt.

Overige tentoonstellingen

- *Zoek het zelf uit!*
Een presentatie over de waarde en het belang van (natuur)onderzoek met een heuse (science) snackmuur.
- *Van binnen naar buiten*
Presentatie over het werk van en de samenwerking tussen Brabants Landschap, Kempens Landschap en Natuurmuseum Brabant met aandacht voor de buitenlocaties en de wandelapp van het museum, Vossenstreken.
- *Potviszaal*
Tentoonstelling over zeezoogdieren. Pronkstuk is het 15 meter lange skelet van de potvis.
- *00 – zone*
Al jaren een groot succesnummer van het museum. Met een eigen onderzoekspas gaan bezoekers onderzoek doen, meegenomen door een personage.
- *Mammoetskelet*
Op de tweede verdieping van het museum is te zien hoe we, botje voor botje, het complete skelet van de mammoet bij elkaar aan het sparen zijn.
- *Leve het leven*
Een pronkstuk in Natuurmuseum Brabant over de schoonheid en de afname van biodiversiteit. Met de populaire soortenquiz en het contract met de natuur.

- *Kikker is hier!*
Tentoonstelling voor de jongste bezoeker over Kikker, naar de boeken van Max Velthuijs.
- *Jouw Brabant, mijn Brabant*
De zaal is een ode aan de veelzijdige schoonheid van de Brabantse natuur en de manieren waarop we die beleven. In de tentoonstelling staan herinneringen uit een Brabants verleden centraal, en die zijn met nieuwe technieken volop in de zaal verwerkt.
- *IJstijd!*
In deze tentoonstelling kruipt de bezoeker in de huid van de Neanderthaler en komt oog in oog te staan met modellen van ijstijdieren zoals de mammoet, grottenleeuw en wolharige neushoorn.
- *BOS*
BOS (Beleef Ontdek Samen) is een belevenis die meeverandert met de seizoenen. Elke drie maanden verandert BOS in een ander landschap.
- *Aanwinstenvitrine*
In de aanwinstenvitrine op de begane grond tonen we (delen van) recente aanwinsten en vertellen we iets over de schenkers.

Educatie en activiteiten

Aanbod voor primair onderwijs

- BOS – groep 1 t/m 4
Met inzet van hun zintuigen, nieuwsgierigheid en fantasie kunnen de leerlingen BOOM (een virtuele boom) helpen groeien.
- Braakbalpluizen – groep 5 t/m 8
Begeleide activiteit waarin leerlingen ontdekken welke soorten muizen in de braakbal van de uil zitten.
- Kikker is hier! – groep 1 t/m 2
Educatief programma voor leerlingen uit de onderbouw en voor peuterspeelzalen waarin allerlei sociaal-emotionele thema's aan bod komen, zoals bang zijn, vriendschap en verliefd zijn.
- Leer je lijf – groep 1 t/m 3
Educatieve doe-activiteit voor verschillende niveaus over je eigen lichaam (en dat van dieren).
- Leer je lijf – groep 4 t/m 6 (beëindigd in 2025)
Educatieve doe-activiteit voor verschillende niveaus over je eigen lichaam (en dat van dieren).
- Leven in de IJstijd – groep 1 t/m 8
Activiteit voor alle groepen (aangepast per niveau) waarbij leerlingen zich verplaatsen in de wereld van de Neanderthaler.
- Natuur om de Hoek – groep 3 t/m 7
Naschoolse of binnenschoolse natuurclub van 3 t/m 6 weken, waarin leerlingen de natuur in de eigen wijk gaan ontdekken. Ook los te boeken van de programma's School & Omgeving en Talentendriehoek Lokale Educatieve Agenda.
- Ontdek 't – groep 1 t/m 8
Aan de hand van opdrachtkaarten voor alle verschillende niveaus in bijna alle tentoonstellingen

- leren de leerlingen het museum en de natuur een beetje beter kennen.
- *OO-zone* – groep 5 t/m 8
Leerlingen maken kennis met onderzoeksvaardigheden door met een personage op onderzoek te gaan.
- Programma School & Omgeving
Naschools programma van Natuur om de Hoek waarbij leerlingen zich kunnen opgeven om de natuur in hun eigen wijk te ontdekken. Dit programma werd in de PACT-wijken van Tilburg uitgevoerd.
- Programma Talentendriehoek Lokale Educatieve Agenda
Verschillende educatieve natuurprogramma's op locatie waarvoor leerlingen zich kunnen opgeven. Er zijn ook nieuwe programma's ontwikkeld en in ontwikkeling, zoals Veldbiologie (te boeken vanaf mei 2026), Natuur om de Hoek-ontdekkisten (te boeken vanaf voorjaar 2026) en natuurontdekkoffers (in ontwikkeling).
- Talentdagen – groep 5 t/m 8
Speciaal programma voor Basisschool Pendula, waarbij in 7 weken een programma rondom een thema wordt aangeboden door verschillende aanbieders. Het museum verzorgde programma's binnen de domeinen Wetenschap & technologie, Natuur & milieu en Mens & natuur.
- Uitleen van Ontdekkisten en opgezette dieren
- Veldwerk – groep 5 t/m 8 (beëindigd in 2025)
Onder begeleiding van een enthousiaste en deskundige gids uit het museum trekken leerlingen de natuur van de Dongevallei in de Reeshof in. Daar onderzoeken ze het waterleven en de planten.
- Zomerschool op locatie – groep 4 t/m 5
Activiteiten in de zomervakantie (9 t/m 16 juli) op basisschool de Vlashof in Tilburg-Noord.

Aanbod voor voortgezet onderwijs

- Aarde 2180 – vmbo onderbouw, alle leerwegen
Leerlingen ontdekken de eigenschappen van verschillende insecten om te gebruiken in hun ontwerp van klimaatbestendige woningen en voertuigen voor de toekomst.
- De Onderzoeker – alle klassen vmbo
Dit personage uit de *OO-zone* neemt leerlingen mee op onderzoek. Korte, praktische modules maken dit personage geschikt voor de doelgroep.
- Evoluetielijn olifantachtigen – klas 4 vwo en 5 havo
Een programma in de *OO-zone* voor de bovenbouw van havo en vwo over de evolutie van de olifantachtigen. Onderzoeksvaardigheden en wetenschapswijsheid worden in dit programma gestimuleerd.
- Evolutie van Katnijn – vmbo onderbouw, alle leerwegen
Leerlingen passen een fantasiedier aan door steeds nieuwe eigenschappen te kiezen die passen bij veranderingen in de leefomgeving. Maken ze de

juiste keuzes om te overleven?

- Groene Ondernemer – klas 2 en 3 havo/vwo (beëindigd in 2025)
Met dit personage duiken leerlingen in de wereld van duurzaamheid en groene keuzes.
- Onderzoeker vermist – vmbo bovenbouw gl/tl
Leerlingen maken het onderzoek van de vermiste ontdekkingsreiziger en onderzoeker af. Dit doen ze door verbanden te leggen en codes te kraken.
- OO-zone
Leerlingen maken kennis met onderzoeksvaardigheden door met een personage op onderzoek te gaan. Verschillende personages sluiten aan bij verschillende niveaus.
- Uitleen van Ontdekkisten en opgezette dieren

Aanbod voor Hoger Onderwijs en Beroepsonderwijs

- Inspiratiedagen voor derdejaars pabostudenten
- Kennismakingsdag (met name voor eerstejaars pabo)
- OOL in Natuurmuseum Brabant (educatie toegespitst op Onderzoekend en Ontwerpend Leren)
- Rondleiding educatie (aanpak educatie in Natuurmuseum Brabant)
- Rondleiding tentoonstellingen (informatie overbrengen aan publiek)
- Stageplekken voor studenten in 2025: twee studenten van St. Joost School of Art & Design hebben vanuit hun studie Illustrated & Animated Storytelling gewerkt aan illustraties voor verschillende educatieve programma's.

Activiteiten voor leerkrachten en docenten

- Inloopmiddagen

Twee keer per jaar organiseert Natuurmuseum Brabant inloopmiddagen voor professionals in het primair en voortgezet onderwijs. Op een laagdrempelige manier maken ze kennis met het onderwijsaanbod van het museum.

Museumactiviteiten voor bezoekers in 2025

Zie pagina 28 voor een uitgebreid overzicht.

Opleidingen en trainingen personeel

- Bijscholingsavond over tieners.
- Bijscholing over de nieuwe tentoonstellingen.
- Bijscholing over klachtafhandeling.
- Werkgroep Projectmatig werken.
- Bedrijfshulpverlening.

Collectie en wetenschap

Collectieaanwinsten

Schenkingen

- Insectencollectie, door Ad Mol.
- Vlindercollectie (meerjarige schenking), door Familie Cox.
- Verzameling preparaten van Artis: zes skeletten

(luipaard *Panthera pardus*, zebue *Bos indicus*, capibara *Hydrochaeris hydrochaeris*, hartenbeest *Alcelaphus buselaphus*, manenschaap *Ammotragus lervia*, gems *Rupicapra rupicapra*) en twee huidpreparaten (poema *Felis concolor* en trofeekop van een eland *Alces alces*).

- Verzameling zoogdierfossielen.
- Verzameling mineralen.
- Verzameling in Noord-Brabant verzamelde insecten.
- Verzameling Europese vlinders.

Aankopen

- Huidpreparaat van een alpaca juveniel (*Vicugna pacos*), Kempisch heideschaap juveniel (*Ovis aries*), oehoe (*Bubo bubo*) en een egel (*Erinaceus europaeus*).

Boeken

- Lastuvka A., Lastuvka Z., 2001. The Sesiidae of Europe. Apollo Books.
- Krediet A., Buesink R., Heyerman T., 2022. Het geleedpotigen boek Tabel voor de Nederlandse Arthropoda. Stichting jeugdbondsuitgeverij.

Bruiklenen

Uitgaand

- Huidpreparaat: mol (*Talpa europaea*), 2x fossiele plantafdruk; Brabants Landschap, Bezoekerscentrum Kraaijenberg, Bergen op Zoom.
- Huidpreparaat: zwarte rat (*Rattus rattus*); De Bastei, Nijmegen.
- 6 huidpreparaten: hond (*Canis lupus familiaris*); Museum Natura Docet, Denekamp. Reeds retour.
- 10 huidpreparaten: grasparkiet (*Melospittacus undulatus*), prachtrose (Platycercus eximius), 2x huiskat (*Felis catus*), 4x konijn (*Oryctolagus cuniculus domesticus*), 2x cavia (*Cavia porcellus*); Museum Natura Docet, Denekamp. Reeds retour.
- 5 huidpreparaten: bosuil (*Strix aluco*), grote bonte specht (*Dendrocopos major*), bunzing (*Mustela putorius*), rode eekhoorn (*Sciurus vulgaris*), egel (*Erinaceus europaeus*); Stichting natuurpodium Brabantse Wal, Bergen op Zoom.
- Tijdelijke overdracht ten behoeve van restauratie: 6 skeletten luipaard (*Panthera pardus*), zebue (*Bos indicus*), capibara (*Hydrochaeris hydrochaeris*), hartenbeest (*Alcelaphus buselaphus*), manenschaap (*Ammotragus lervia*), gems (*Rupicapra rupicapra*), 2 huidpreparaten poema (*Felis concolor*) en trofeekop van een eland (*Alces alces*) en een replica kop van een Platybelodon; Inside-Out Animals, Zieuwent.

Inkomend

- Skeletpreparaat: tuimelaar (*Tursiops truncatus*); Naturalis Biodiversity Center, Leiden.
- Insectenlades: hymenoptera 925 exx Diapriidae NL; Naturalis Biodiversity Center, Leiden.
- Schedel: steppenwissent (*Bison priscus*), holenbeer (*Ursus spelaeus*); Het Natuurhistorisch, Rotterdam.
- Replica: neanderthaler (*Homo neanderthalensis*);

Museum Natura Docet, Denekamp.

- Huidpreparaat: lynx (*Lynx lynx*); Natuurhistorisch Museum Maastricht, Maastricht.
- Replica: skelet neanderthaler (*Homo neanderthalensis*), neanderthaler (*Homo neanderthalensis*), hangers en tanden, Löwenmensch-figurine van Hohlenstein Stadel; Gallo Romeins Museum, Tongeren.
- Lakprofiel: haarpodzol; ISRIC World Soil Information, Wageningen.
- 4 devotiebeeldjes: Museum voor Religieuze Kunst, Uden.

Belangrijkste werkzaamheden per deelcollectie

Hieronder wordt kort beschreven welke werkzaamheden er dit jaar per deelcollectie zijn uitgevoerd.

Insecten

In 2025 is voornamelijk gewerkt aan de natte collectie. Er stond nog veel onderzoeksmateriaal dat nog niet geregistreerd was. Daarnaast heeft een controleronde plaatsgevonden van een deel van de bestaande natte collectie. Ook is dit jaar verdergegaan met het uitzoeken, determineren en registreren van materiaal uit eerdere onderzoeken. Daarnaast is, zoals ieder jaar, opnieuw gewerkt aan het sorteren, determineren en registreren van diverse insectgroepen in de collectie.

Er is dit jaar eveneens hard gewerkt aan de collectie Cox. Om alle 350 nieuwe insectenlades veilig op te kunnen bergen zijn in 2025 wederom enkele nieuwe kasten aangeschaft. Deze kasten zullen de komende jaren worden gevuld met de collectie Cox. Daarnaast is verdergegaan met het plaatsen van de kleine vlinders in kartonnen inzetbakjes. Ook het registreren van de objecten in de collectieregistratiedatabase verloopt gestaag.

Een uitgebreider verslag van de in 2025 uitgevoerde insectgerelateerde werkzaamheden staat in het jaarverslag van de insectenwerkgroep van KNNV-afdeling Tilburg: <https://tilburg.knnv.nl/insectenwerkgroep-2>

Ongewerveld overig

Geen bijzonderheden.

Archeologie

Dit jaar is verder gegaan met het bekijken en beschrijven van onze archeologische deelcollectie wat geregeld leuke nieuwe informatie oplevert voor de collectie.

Fossielen algemeen

Dit jaar is verder gegaan met het uitzoeken van de schenking van F. de Bruin. Een deel hiervan is inmiddels opgenomen in de collectieregistratiedatabase CB 4.0. De werkzaamheden worden in 2026 voortgezet.

Fossielen zoogdieren

Helaas heeft Kees van Hooijdonk dit jaar, na jarenlange inzet, afscheid genomen van zijn werk als honorair

conservator. Zijn kennis en expertise zullen wij zeker missen. De collectie fossiele zoogdieren is momenteel, voor zover mogelijk, op orde.

Mineralen

Dit jaar is de collectie van de heer Naber, die in 2024 werd aangeboden, definitief aan het museum geschonken. Het betreft een zeer fraaie verzameling mineralen, bijeengebracht door zijn vader, de heer Hakker. De collectie is dit jaar geheel gedetermineerd en beschreven. Daarnaast is een begin gemaakt met het registreren van de gegevens in een Excelbestand wat later kan worden geïmporteerd in de collectieregistratiedatabase. Daarnaast hebben leerlingen dit jaar in het kader van zogenoemde bliksemstages een kijkje achter de schermen genomen.

Gesteenten

Dit jaar lag de focus op het vulkanische gesteente in de collectie dat in het verleden uitsluitend onder de noemer 'lava' is opgenomen. Deze stenen worden opnieuw gedetermineerd. In 2026 wordt dit traject voortgezet.

In oktober 2025 vond bovendien een geologisch uitstapje plaats naar 't Schaapsgoor, onder begeleiding van beheerder Jaap van Kemenade. Daar vonden op dat moment graafwerkzaamheden plaats. Er zijn enkele bodemmonsters genomen en bodemstructuren (cryoturpatie) bekeken. Deze patronen ontstaan door een proces waarbij de bodem verandert als gevolg van herhaaldelijk bevriezen en ontdooien waardoor grondlagen zich vermengen.

Daarnaast hebben dit jaar leerlingen in het kader van zogenoemde bliksemstages een kijkje achter de schermen genomen. De leerlingen toonden daarbij veel interesse en reageerden enthousiast op het bezoek.

Zand

Het in 2024 tot educatief materiaal verwerkte zandoverschot is in 2025 gebruikt voor een workshop.

Koraal

Geen bijzonderheden.

Mollusken

Dit jaar is verder gegaan met de controleronde van de deelcollectie land- en zoetwaterslakken. Hierbij wordt onder andere gekeken naar de determinaties en/of de objecten op de juiste wijze, met betrekking tot beheer en behoud, zijn opgeborgen. Aanvullingen en verbeteringen worden beschreven in een Excelbestand wat later kan worden geïmporteerd in de collectieregistratiedatabase. Verder is al het natte en droge materiaal van de Kaaistoep verwerkt. Sommige waarnemingen blijken nieuw voor dit gebied. Ook zijn er dit jaar leerlingen tijdens zogenaamde bliksemstages op bezoek geweest voor een kijkje achter de schermen. Dit leverde geregeld verrassend leuke vragen op.

Herbarium

In 2025 zijn 6 nieuwe planten aan het herbarium toegevoegd. In het gebied Moerenburg zijn dit jaar akkers ingezaaid met oude graansoorten; deze soorten zijn verzameld en in het herbarium opgenomen.

Zaden

Dit jaar zijn er 23 busjes met zaden toegevoegd aan de collectie, verdeeld over 14 soorten.

Gallen en mijnen

Geen bijzonderheden.

Mossen

Dit jaar zijn 16 nieuwe bijzondere mossen toegevoegd aan de collectie die zijn verzameld tijdens excursies in Noord-Brabant.

Myxomyceten

Geen bijzonderheden.

Paddenstoelen

Dit jaar is verder gegaan met de zogenaamde tweede ronde van de collectie van de heer Benjaminsen; alle specimens worden opnieuw gecontroleerd. Waar nodig worden soortnamen geactualiseerd (naar aanleiding van DNA-bepalingen door de Nederlandse Mycologische Vereniging) en worden de gegevens aangevuld met de documentatie van de heer Benjaminsen. Naar verwachting kunnen deze werkzaamheden begin 2026 worden afgerond. Daarnaast is gestart met het invoeren van deze gegevens in een Excelbestand dat later kan worden geïmporteerd in de collectieregistratiedatabase.

In 2025 zijn verder de nieuw binnengekomen paddenstoelen van de heer Rommelaars verpakt, genummerd en geregistreerd. Daarnaast heeft de heer Rommelaars dit jaar foto's en overige ontbrekende gegevens van zijn eerder aangeleverde paddenstoelen verstrekt; dit vormt een waardevolle aanvulling op de collectiegegevens.

Vogels en zoogdieren

Helaas is in 2024 tijdens de verduurzamingswerkzaamheden bouwstof neergedaald in de depotruimte 'gewervelden' en op de daar aanwezige objecten. Om die reden zijn dit jaar zowel het depot als alle objecten professioneel gereinigd. Het depot is daarom lange tijd niet toegankelijk geweest.

Vloeistofcollectie

Dit jaar stond groot onderhoud aan de vloeistofcollectie op de planning en is hiermee een start gemaakt. Waar nodig is de vloeistof vervangen. In 2026 wordt dit onderhoud voortgezet.

Boeken en tijdschriften

Dit jaar zijn er verschillende nieuwe boeken in de database opgenomen, ingewerkt en in de desbetreffende kasten opgeborgen.

Archief

Dit jaar zijn slechts enkele aanvullingen aan het archief toegevoegd.

Conservators

In 2025 werkten 27 honorair conservatoren en de leden van de insectenwerkgroep van KNNV-afdeling Tilburg aan de collectie.

Publicaties

GBIF

De QR-code leidt direct naar alle 222 publicaties op GBIF waarin Natuurmuseum Brabant is geciteerd in 2025.

Publicaties

- Krijnen, C.J.M., Goud, J., Vink, R.J., 2025. Results of the Rumphius Biohistorical Expedition tot Ambon (1990) Part 21 An interpretation of the Neritidae and Neritopsidae (Gastropoda) in 'The Ambonese Curiosity Cabinet' by Rumphius, with a discussion of the collected *Nerita* species. Vita Malacologica, 24: 151-174 Leiden.

Samenwerkingen 2025

Natuurmuseum Brabant werkt veelvuldig samen met partners, zowel binnen als buiten de cultuursector. In 2025 heeft het museum samengewerkt met de volgende organisaties:

Fondsen en maatschappelijke partners

- ASML
- Fonds NME
- Het Cultuurfonds
- JopieFonds
- Louwman Group
- Mondriaan Fonds
- Rabobank Tilburg en omstreken
- Stichting Leye Fonds
- Vrienden van Natuurmuseum Brabant

Overheid

- Gemeente Alphen-Chaam
- Gemeente Baarle-Nassau
- Gemeente Gilze en Rijen
- Gemeente Goirle
- Gemeente Tilburg
- Gemeente Waalwijk
- Provincie Noord-Brabant
- Waterschap De Dommel

Sectororganisaties

- European Network of Science Centres & Museums (Ecsite)
- Museumvereniging (MV)
- Stichting Museumkaart
- Stichting Nederlandse Natuurhistorische Collecties

- (SNNC)
- Vereniging Gemeenten voor Duurzame Ontwikkeling
- Vereniging van Wetenschapsmusea en Science Centers (VSC)
- Weekend van de Wetenschap

Wetenschap

- Astronomie Vereniging WEGA
- AWN-afdeling Midden-Brabant
- Catalogue of Life (COL)
- Distributed System of Scientific Collections (DiSSCo)
- Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis
- Global Biodiversity Information Facility (GBIF)
- Hidden Biodiversity
- KNNV-afdeling Tilburg
- Netherlands Biodiversity Information facility (NLBIF)
- Naturalis Biodiversity Center
- Nederlands Expertisecentrum Wetenschap en samenleving (NEWS)
- Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ)
- Sovon
- Tilburg University
- Universiteit Maastricht
- Wageningen University & Research (WUR)

Natuur

- Brabants Landschap
- Collectief Natuurinclusief
- Comedy Wildlife Photography Awards
- De Bastei
- De Museumfabriek
- De Oersprong
- De Vlinderstichting
- Ecomare
- Groeituin013
- Groen013
- Kempens Landschap
- Het Natuurhistorisch
- LandschappenNL
- Leren doe je samen
- Maand van het Meekijken
- Museon-Omniversum
- Natura Docet
- Natuurhistorisch Museum Maastricht
- Natuurmuseum Fryslân
- Natuur & Milieu
- Platform Biodiversiteit Tilburg
- Platform Speelnatuur Tilburg
- Teylers Museum
- Un Bietje Groen
- Universiteitsmuseum Utrecht

Onderwijs

- Basisschool Pendula
- Basisschool Tiliander
- Breda University of Applied Sciences
- Campus013
- CiST
- Fontys Academy of the Arts

- Fontys Academy for the Creative Economy
- HAS green academy
- Kindcentrum Panta Rhei
- Kindercampus Oculus
- MindLabs
- PABO Tilburg
- Plein 013 Samenwerkingsverband
- T-Primair
- Yonder Zorg & Welzijn
- Yuverta
- Zuyd Hogeschool

Culturele sector

- Cultuuralliantie Tilburg
- De Bibliotheek Midden-Brabant
- De Cultuurkantine
- De Nieuwe Vorst
- De Pont Museum
- Erfgoed Brabant
- Erfgoed Tilburg
- Factorium
- Gallo-Romeins Museum
- Hall of Fame
- Het Zuidelijk Toneel
- Ontdekstation
- Paradox
- Poppodium 013
- Schouwburg & Concertzaal Tilburg
- Stadsmuseum Tilburg
- TextielMuseum
- Van Gogh Museum
- Vincents Tekenlokaal
- Wildlife Film Festival Rotterdam

Maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven

- Brabant Partners
- CM.com
- ContourdeTwern
- De Krachtcentrale
- De Rooi Pannen recreatie Tilburg
- De Wever
- Diamant-groep
- Dutch Museum Gift Shop
- Funding Factory
- IJsfontein
- INTK
- Libéma
- Marketing Tilburg
- Mooi zo Goed zo
- Mud Motion
- Mudware
- OpenMinded IT
- Park 1
- Quiet Tilburg
- Stichting Max Velthuijs
- Studio Krom
- Thebe Extra
- Tilburg.com
- Tilt

- Tripper
- Van Gogh Nationaal Park
- Vitron
- YIPP Interactive People

Governance

Missie en visie

Missie

“Natuurmuseum Brabant komt op voor de natuur door aandacht te vestigen op haar waarde, complexiteit en schoonheid.”

Visie

“Natuurmuseum Brabant vestigt aandacht op de natuur met tentoonstellingen, activiteiten, educatieve programma’s en wetenschappelijk onderzoek. We zetten onze collectie en expertise in om zoveel mogelijk mensen te doordringen van het belang van de natuur. Dit gebeurt in het museum en erbuiten. Ons streven is een duurzame bedrijfsvoering en een open en toegankelijke organisatie.”

Bestuur en Raad van Toezicht

Stichting Natuurmuseum Brabant wordt bestuurd volgens het Raad van Toezicht-model. Er is een Directeur-Bestuurder en er is een vijfköppige Raad van Toezicht. De stichting onderschrijft de principes en best-practice bepalingen uit dit model, zoals beschreven in de Governance Code Cultuur. Naast de statuten zijn de taken en bevoegdheden van de directeur-bestuurder vastgelegd in het bestuursreglement en die van de Raad van Toezicht in het Raad van Toezicht-reglement.

Codes en beleidskaders

Natuurmuseum Brabant committeert zich aan de principes en best-practice uit de Governance Code Cultuur, de Code Diversiteit & Inclusie en de Fair Practice Code en past deze toe. Daarnaast volgt het museum de Nederlandse Museum cao en aanvullende zaken zijn vastgelegd in een personeelshandboek.

Het museum geniet geregistreerde status en is opgenomen in het Museumregister Nederland. Natuurmuseum Brabant opereert volgens de Ethische Code voor Musea (ICOM Code of Ethics), de Ethische Code Natuurhistorische Musea (ICOM Code of Ethics for Natural History Museums), de Museumnorm en de Erfgoedwet.

ANBI-status Natuurmuseum Brabant

Natuurmuseum Brabant is als culturele instelling erkend als culturele ANBI (Algemeen Nut Beogende Instelling). Donateurs van het museum hebben hiermee een extra belastingvoordeel, omdat voor hen een extra giftenaftrek geldt.

Samenstelling bestuur 2025

- Dr. Fiona Zachariasse, directeur-bestuurder

Nevenfuncties

- Voorzitter, Stichting Nederlandse Natuurhistorische Collecties (SNNC), Rotterdam
- Bestuurslid, Vereniging van Wetenschapsmusea en Science Centers (VSC), Amsterdam
- Lid Raad van Advies, Hidden Biodiversity, Leiden
- Lid Adviescommissie Natuur, Het Cultuurfonds, Amsterdam
- Lid Adviescommissie Herijking Museumnorm, Amsterdam
- Lid Werkgroep 5 (NDE-ondersteuning), Collectief Natuurinclusief, Domein Onderwijs, Den Haag
- Lid Algemeen Bestuur, Brabants Landschap, Haaren
- Lid Strategisch Partneroverleg, Van Gogh National Park, 's-Hertogenbosch
- Lid Stuurgroep Nationaal Expertisecentrum Wetenschap en Samenleving (NEWS), Utrecht
- Lid Cultuuralliantie, Tilburg

Samenstelling Raad van Toezicht 2025

- Drs. Loeks van der Veen, voorzitter
- Drs. Anne-Marie Hartog, vicevoorzitter
- Drs. Annelore Scholten, lid
- Prof. dr. Jonathan Verschuuren, lid
- Thomas van Wees MSc., lid

Lidmaatschappen en affiliaties

Natuurmuseum Brabant geniet geregistreerde museumstatus en is lid van de Nederlandse Museumvereniging (MV), de Vereniging van Wetenschapsmusea en Science Centers (VSC), de Stichting Nederlandse Natuurhistorische Collecties (SNNC) en het European Network of Science Centres & Museums (Ecsite). In het geval van de VSC en de SNNC is het museum ook betrokken op bestuursniveau. Verder is het museum aangesloten bij het Distributed System of Scientific Collections consortium (DiSSCo), de Netherlands Biodiversity Information Facility (NLBIF) en de Global Biodiversity Information Facility (GBIF) en heeft het als wetenschappelijke instelling ROR, GRID en ISNI-registraties.

Het museum benadrukt het belang van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (Sustainable Development Goals – SDG’s) van de Verenigde Naties. Het museum is ook betrokken bij de Klimaatadaptatie en Biodiversiteitsinitiatieven van de Gemeente Tilburg.

De collectie van het museum maakt formeel deel uit van de Natuurhistorische Collectie Nederland.

Colofon

Dit jaarverslag is tot stand gekomen met bijdragen van:
Jesper Bekkers, Janneke Bos, Hanny van den Brand, Anke
Jongen, Nadine Müller, Kim van Rooij, Rick Ruskus, Janna
Verwijs, Marie-Cécile van de Wiel en Fiona Zachariasse.

Vormgeving: Rick Ruskus
Foto's: Natuurmuseum Brabant

natuur
museum
brabant

www.natuurmuseumbrabant.nl

Spoorlaan 434

5038 CH Tilburg

+31(0)13 53 53 935